Kolínske listy

Slovenský kresťanský občasník JÚL 2009

31

Najprv vecná informácia, ktorá asi nie je nič nového, iste nie pre ľudí na Slovensku, no iba nedávno som si plne uvedomil čo to znamená pre slovenských kresťanov, hlavne teda katolíkov, roztrúsených po svete: Cez internet je teraz možné celkom jednoducho, bez zvláštnych inštalácií počúvať — okrem staníc *Slovak Radio*, www.rozhlas.sk/inetportal/2007/, napríklad okruhy *Slovensko*, *Regina* Bratislava, Banská Bystrica a Košice) — aj

(a) slovenskú kresťanskú (katolícku) rádiostanicu *Lumen* (http://www.lumen.sk/, živé vysielanie http://audio.lumen.sk:8000/live64.mp3) a

(b) slovenskú kresťanskú (katolícku) televíziu *LUX* (http://www.tvlux.sk/. Tu záznamy v archíve a živé vysielanie sú uložené vo formáte Windows Media Player od spoločnosti Microsoft. Pre operačný systém *Linux*, je doporučená inštalácia MPlayer alebo VLC. Pre operačný systém *Mac OS X* si treba (zadarmo) stiahnuť Flip4Mac aby sa záznamy mohli prehrávať v Quick Time Player, ktorý je súčasťou Mac OS X.

Lumen a LUX

(Slovenský katolícky rozhlas a televízia cez internet)

Pravda, už dlhšie sa dali počúvať bohoslužby na *Slovak Radio* okruh *Slovensko* v nedeľu o 9:30, väčšinou, ale nie vždy, katolícku sv. omšu (v iné nedele bývajú evanjelické, niekedy i iné nekatolícke kresťanské bohoslužby, čo sa dá vždy týždeň dopredu zistiť na http://www.rozhlas.sk/inetportal/2007/pages/programPrint.php?stationID=1 Ak táto doba nevyhovuje (napr. v USA je to uprostred noci) možno si ju dodatočne vypočuť zo zvukového archívu *Kresťanská nedeľa*, kam sa možno ľahko dostať z www.rozhlas.sk/inetportal/2007/. Nie však o tejto stanici chcem písať.

Rádiostanica *Lumen* vysiela sv. omšu prakticky každý deň o 18:00 a opäť ju možno vypočuť buď priamym prenosom, "naživo", alebo za pár hodín z archívu *Emauzy*, kam sa zasa možno ľahko "preťukať" z ich stránky http://www.lumen.sk/. Aj mnohé iné programy možno tu počúvať buď "naživo" alebo si ich stiahnuť z archívu niekoľko hodín po odvysielaní a potom počúvať vo vyhovujúcejšom čase, čo je dôležité napríklad pre poslucháčov na americkom kontinente či v Austrálii.

S vysielaním televíznej stanice *LUX* (kde tiež majú pravidelne sv. omše), je to iné, predovšetkým preto, že si ich treba najprv vypočuť "naživo" či z archívu (teda stiahnutie hodinovej omše aj trvá hodinu) a až potom možno záznam aj uložiť (*save*, *speichern*) na pevný disk vo svojom počítači. Napríklad hodinová omša môže

Yes We (Vati)can!

(Prezident Obama u pápeža)

Niekoľko dní pred týmto stretnutím uverejnil jeden americký katolícky komentátor úvahu pod titulom čosi ako "Ostane Benedict otvorený pre rozumnosť?" (http://ncronline.org/news/politics/will-benedict-keep-open-new-space-reason?nocache=1%23comment-46849) na ktorý som im poslal túto poznámku:

"Treba pápeža napomínať aby "ostal otvorený pre rozumnosť", vari aby prijímal rady od oveľa mladšieho – hociako charizmatického – vodcu, iba kvôli cirkusu okolo *Notre Dame University*, cirkus, ktorý neamerickí katolíci iba ťažko chápali, alebo sa o oň vôbec nezaujímali. Človek si naozaj musí pripomenúť slová *John L. Allena*, o "chronickej achilovej päte amerického katolicizmu: predpokladáme, že naše problémy sú totožné so svetovými, a to často vedie k tomu, že katolíci si škrabú hlavu nad tým, čo vidia ako americkú úzkoprsosť" (pozri tiež *Kolínske listy* 30).

Nuž ako je teraz známe, stretnutie prebehlo v inom duchu ako naznačoval tento autor: ak niekto bol "napomínaný" tak skôr Obama, ale spôsobom, ktorý bol hodný stretnutia jednej z najväčších morálnych, ak nie viac, autorít s ešte stále najväčšou politickou autoritou.

Benedikt a Obama sa "všeobecne zhodli" v názoroch na Stredný Východ, potrebe zaistiť dostatok potravín a inú pomoc hlavne pre Afriku a Latinskú Ameriku, prisťahovalectvo a obchod s drogami, uvádza oficiálna správa Vatikánu. Popri tom, ale pápež využil príležitosť aj pre to, aby prezidentovi predložil jasné stanovisko Cirkvi vo veci ochrany života. Podľa slov vatikánskeho hovorcu *Federica Lombardiho* SJ, neslobodno vidieť pápežove slová ako "polemické", dodal však, že ide o veci "dôležité pre americkú Cirkev" a bolo by nesprávne "snažiť sa tieto rozdiely ukrývať, alebo odsúvať na vedľajšiu koľaj".

Ku koncu návštevy povedal Lombardi zástupcom tlače, že sa pápež vyjadril v tom zmysle, že Obama prejavil záujem o znepokojenosť Cirkvi a že zopakoval svoj úmysel viesť takú politiku, ktorá povedie k zníženiu interrupcií a dodal, že Benedikt XVI. sa zdal byť "veľmi spokojný" s tým ako prebehlo stretnutie s prezidentom a jeho manželkou. Obama zas pri odchode uistil pápeža, že sa bude snažiť o "veľmi silné vzťahy s Vatikánom". Aj novinári boli spokojní, o čom svedčí ich jeden vtipný transparent, ktorým som nadpísal aj tento mini-report.

Dva citáty

"Je ešte jedna vec, ktorú som sa naučil ... a tá je úzko spätá s pojmom tolerancia. ... Môžeme sa držať našich najhlbších presvedčení a pritom si stále zachovať občiansku zdvorilosť. Môžeme podrobiť skúške argumenty iných, ale nemali by sme vyslovovať pochybnosti o ich motívoch. Môžeme predpokladať dobrú vôľu aj u tých s ktorými búrlivo nesúhlasíme. Môžeme aplikovať najlepšie v náboženstve na najlepšie v politike v službe jednych pre druhých, ako aj pre širšiu spoločnosť, národ a ľudstvo k čomu sme zaviazaní v nádeji a láske"

Jozef kardinál Bernardin (chicagský arcibiskup 1982-1996)

"Kardinál Bernardin bol silne pre život (*pro-life*) a nikdy nevynechal príležitosť o tom hovoriť, ale bol aj veľmi dôsledný keď hovoril o spojitej spoluzávislosti tém, ktoré spadajú pod to, čo on rozumel pod *pro-life*. To znamená, že ho znepokojovala chudoba, to ako sa zachádzalo s deťmi, rozsudky smrti, zahraničná politika. A táto stránka katolíckej tradície je to, čo ma stále inšpiruje. Myslím si však, že boli situácie v poslednom desaťročí či dvoch, keď takto chápaná katolícka tradícia bola akoby zahrabaná pod debatou o interrupciách. Pravda, nie je mojou úlohou ako nekatolíka snažiť sa vyriešiť toto napätie ... môžem iba zopakovať, ako táto (zdanlivo zahrabaná) katolícka tradícia mi pomohla ako nekatolíkovi zamýšľať sa and tým, ako sa stať lepším človekom a aký mocný vplyv mala na môj život. To mi vraví, že toto môže byť aj silným receptom pre pohnutie dopredu prijatia aj širšej škály hodnôt v americkom živote vo všeobecnosti."

Barack Obama, 2. júla 2009

Oba citáty na http://ncronline.org/news/accountability/obama-and-bishops-time-hit-reset-button.

zabrať až 250 MB, zatiaľčo čiste zvukové záznamy z rádiostaníc sú komprimované, teda podstatne menšie a možno ich rýchlo stiahnuť bez predchodzieho vypočutia. Ďalší rozdiel je v tom, že video (obraz) z tejto televíznej stanice nie je veľmi dobrý, hoci zvuk je rovnako kvalitný ako z *Lumen* alebo *Slovak Radio* [na mojom iMacu (2.8 GHz Intel Core 2 Duo, 4GB 800 MHz SDRAM) je to príjem porovnateľný s kvalitou hifi — aspoň teda pre 72-ročné ucho — aj keď počúvam iba cez vstavané reproduktory; o osobných dojmoch však až poniže].

Rádiostanica *Lumen* existuje *de facto* už od apríla 1993, keď začali vysielať iba štyri hodiny denne ešte pod hlavičkou *Mária*, dnes už vysiela nonstop 24 hodín denne z Banskej Bystrice. Podľa jeho generálneho riaditeľa *Juraja Spuchľáka*, "Lumen priniesol do rozhlasovej ponuky kresťanské hodnoty a program, ktorý iné rádiá nevysielajú — nielen liturgické slávenia, ale najmä starostlivý výber relácií pre kresťanov, nekresťanov i tých, ktorí nevyznávajú nijaké náboženské hodnoty ... Chceme byť hlasom Cirkvi v modernom svete".

Televízna stanica *LUX* vysiela iba od 4. mája 2008, a až v septembri 2008 podpísali *Konferencia biskupov Slovenska*, slovenská provincia *Saleziánov don Bosca* a *LUX Communication*, "Dohodu o úprave vzájomných vzťahov". *LUX* chce "ponúknuť na Slovensku kvalitný program so zameraním na duchovné a hlboko ľudské hodnoty ... V čase, keď sú ľudia zaplavení množstvom informácií a často znechutení plytkosťou a bulvárnosťou, ponúkajú kanál rodinnej televízie" a ich "ambíciou je budovať na Slovensku televíznu alternatívu, prostriedok šírenia pokoja a povzbudenia".

Toľkoto suché faktá, ktoré si ostatne každý môže vyčítať z internetu. Rád by som teraz ešte pripojil osobný komentár a dojmy z teraz už častejšieho počúvania rádiostanice *Lumen* (a trochu menej aj *LUX*) za posledný vari mesiac tu v Kolíne, často na pozadí inej práce s týmto iMacom (pre menej informovaných: na počítači môžno počúvať hudbu, vrátane rádiostaníc, a súčasne ho používať ako normálny počítač.

Začnem najprv celkom osobne. Už neviem kedy a ako som naďabil na rádio *Lumen*, no vysielali práve "Piesne na želanie" (teda nedeľa 16:00?), a naraz ma až pri srdci chytila pieseň, ktorú som nepočul vyše 60 rokov, "Príjmi Matka v náruč dietky, čo Ti chodia pred oltár..." V tých dávnych časoch ja sám som bol takým "dietkom" v doslovnom slova zmysle a nechápal som, prečo to niektorí ľudia spievali so slzami v očiach. Nechápal som, že to bola generácia — slovenských intelektuálov, ale aj prostých ľudí — ktorí "v nadhvieznu výš zatúžili" ale "zem im vliala v dušu chmár", lebo sotva sa vymanili z tieňa druhej svetovej vojny, ktorý im tiež zastieral pohľad do "nadhviezdnych výš", museli mlčky niesť kolektívnu pomstu predkomunistického a neskôr i komunistického Československa, keď masarykovsko-benešovské "pryč od Říma" bolo doplňované gottwaldovským "se Sovětským svazem na věčné časy". Vtedy som už v svojom destskom podvedomí akoby vycítil, že týmto ľuďom, práve mariánska oddanosť bola jedinou útechou, jedinou psychologickou vzpruhou v tejto politickej beznádeji. To bol osobný zážitok, spomienky z detstva, ktoré vo mne formovali akýsi nostalgický zmysel pre mariánsky kult, vrátane všeličoho napohľad banálneho až detinského s tým niekedy zviazaného, aj keď som si túto svoju "slabosť" neskôr všelijako racionalizoval, "objektívne" zdôvodňoval.

Niekedy ma napadá, či podobné spomienky neostali aj v národe, ak aj v podvedomí, či aj týmto sa nedá vysvetliť prežívanie mariánskeho kultu na Slovensku vo forme a intenzite, aká napríklad tu v Nemecku už dávno neexistuje (určite nie vo forme piesní počas sv. omše) a azda ani nikdy neexistoval. Slovensko sa po roku 1989 vo všeličom priblížilo k západnej Európe, vo veci mariánskej úcty a kultu však neide o približovanie, ale skôr o niečo hlboko autentické, slovenské, a je možné, že práve pre toto bude Slovensko ušetrné od plného dopadu "náboženskej doby temna", ktorou dnes prechádza — a ešte nejaké to desaťročie bude podľa všetkého prechádzať — tradičný Západ, hlavne Európa.

K takýmto záverom, možno iba špekuláciam, prichádzam keď sa našou obývačkou rozliehajú mariánske piesne vysielané rádiostanicou *Lumen* — či už ako súčasť sv. omše či trebárz v rámci "piesní na želanie". Niektoré mňa a moju manželku naozaj prenášajú — aj vďaka zvukovej kvalite vysielania a tohoto počítača — do rokov dávno zapadnutej mladosti, ale aj tie ktoré pred 60 rokmi neexistovali sa stávajú milými už aj tým, že svedčia o tom, že mariánsky kult na Slovensku nežije iba z historickej zotrvačnosti, ale je stále živý.[1] Ale teraz už naozaj koniec sentimentalitám.

***

Hovoril som o racionalizovaní v sebe tohoto predracionálneho zmyslu pre mariánsky kult. Nuž myslím naozaj, že to platí aj všeobecnejšie, že práve mariánska úcta — bez ohľadu na jej teologický význam či hodnotenie — reprezentuje akoby *yin* [2] citovú stránku nášho psyché, aj vo vzťahu k Transcendentnu, teda aj zbožnosti [3], zatiaľčo *yang*, rozumová stránka, sa skôr prejavuje tým čo zjednodušene možno nazvať intelektuálne prijatie (*intellectual assent*), reprezentované Credom [4]. Duchovná rovnováha citového a rozumového (teda *yin-yang*) je myslím dôležitá aj po psychologickej stránke a možno mnohé aj z krízy katolicizmu na Západe je dôsledkom zanedbania mariánskej úcty v snahe vyjsť v ústrety protestantským verziám kresťanstva.

Samozrejme, poslaním oboch staníc, *Lumen* i *LUX* nie je iba potešiť sentimentálneho starého emigranta, a to ma privádza k druhému radostnému zážitku: z počúvania nielen hudby a svätých omší, ale aj z hovoreného slova.

Pravda, vysielania musia byť rozmanité, pre mladých i starých, pre viac či menej vzdelaných, intelektuálov aj pospolitý ľud atď. A samozrejme hlavnou úlohou takejto stanice musí byť "údržbárska" — slušnejšie povedané pastoračná — práca medzi veriacimi poslucháčmi. Myslím toto sa im darí, súdiac z odoziev tých, ktorí volajú do redak-

---

[1] Iba malá poznámka."Ave Mária", či už Schubertova alebo Gounodova, najlepšie vyzneje keď ju spieva školený hlas. Na druhej strane ale "Celá krásna si Mária" a podobné piesne, sa mi zasa zdajú autentickejšie keď ich spievajú veriaci v kostole, ako keď ich spieva operný spevák či speváčka. K najintenzívnejším mojim zvukovým spomienkam na Slovensko mojej mladosti patria "babky" na púti do Mariatálu (Marianky) spevajúce "... Ave, ave Mária zaznej vrúcny hlas, Zdravas', zdravas' kráľovná, srdce plesaj v nás! ".

Ešte jedno malé prianie: čoskoro vymrie posledný kňaz, ktorý vie slúžiť tridentskú, latinskú, svätú omšu, tak ako sa slúžievala na Slovensku — teda vrátane výslovnosti latinského textu. Čo keby raz takého požiadali a odvysielali Tridentskú svätú omšu aby sme si ju mohli, my starší "pre archív", stiahnuť a zachovať, čiste z nostalgických dôvodov. A možno by takýto záznam aj mladších zaujímal. Mám takéto nahrávky odslúžené mladým kňazom so silne americkou výslovnosťou latinského textu, ktorý si osobne nemôže pamätať časy pred *Novus Ordo*. Pre toho, kto si ich pamätá to určite nie je ono.

[2] *Yin* a *yang* sú dva navzájom sa doplňujúce póly aj v čínskej filozófii: "vzájomné pôsobenie *yin* a *yang* udržuje harmóniu vesmíru". *Yin* tu — zhruba povedané — odpovedá pasívnemu, emocionálnemu, ženskému pólu, (porovnaj *das ewig Weibliche* napríklad u Goetheho), *yang* aktívnemu, racionálnemu, mužskému.

[3] Často spomínam na slová už nebohého čínskeho priateľa (budhistický mních, ktorý konvertoval na katolicizmus), ktorý mi vysvetľoval "budhistickú dušu", že pre Ázijca aj kvôli mariánskemu kultu je katolicizmus zrozumiteľnejší či dokonca prijateľnejší než preracionalizovaný a príliš západný tradičný protestantizmus. (Evangelikáli — ktorých do istej miery možno vidieť aj ako reakciu na zanedbaný mariánsky kult, aj keď mu oni priamo neholdujú, lebo sa cítia protestantmi — vtedy ešte neexistovali). Pravda, katolicizmus má aj iné, zbytočne príliš európske, vonkajšie črty a stránky, ktoré sťažujú jeho zrozumiteľnosť pre Ázijca. Mimochodom, aj v Koráne je Matka Ježišova spomínaná častejšie ako sám Ježiš a po Benediktovej návšteve v Turecku možno špekulovať, či práve Mária sa nakoniec nestane mostom vedúcim k "mierovej koexistencii" týchto dvoch náboženstiev vo forme, o ktorej dnes ešte ani špekulovať nemožno. Aspoň teda v rámci Západu, kde budú obe musieť existovať v tieni stále silnejšieho a drzejšieho sekularizmu.

[4] Pozri aj moju úvahu "Viera ako *belief* a viera ako *faith*" na http://www.gvirsik.de/BELIEF%20alebo%20FAITH.pdf napísanú v roku 1992 na požiadanie p. *Štefana Senčíka* SJ pre časopis *Viera a život*, ale na Slovensku, neuverejniteľnú "lebo tam ešte nie sú tak ďaleko" ako mi bol napísal.

V 70. rokoch sa **Karel Gott** (ktorý v týchto dňoch slávi sedemdesiatku v plnej sláve) pokú-sil o emigráciu, no napokon sa vrátil.

„Napísali sme ministrovi kultúry, že chceme zatiaľ zostať v zahraničí, kde s nami dobre zaob-chádzajú," vysvetlil.

Na rozdiel od ostatných umelcov, ktorých režim v januári 1977 zvolal do Národního divadla v Prahe odsúdiť Chartu 77, petíciu opozičných intelektuálov, Karel Gott tam vystúpil s vlastným prejavom.

„Samozrejme, nenútili nás prísť s nožom na krku, no medzi riadkami som pochopil, že tam musím. Je to ako dnes, keď neposlúchate aj v iných režimoch a nedržíte krok s tým, čo je práve nutné, tiež nemusíte dopadnúť dobre."

(podľa SME, 14.7.2009)

Toto azda vysvetlí, prečo ho českí politickí emigranti z roku 1968 nazývali "zpívající eštébák".

cie napríklad keď majú klásť otázky pozvanému odborníkovi na tú či onú tému. Človek spätý so Slovenskom už iba cez minulosť s úsmevom počúva ako si niektorí pletú pýtanie otázok s vylievaním vlastnej duše, čo síce je odbočovaním od vybranej témy, nie však od pastoračného poslania rádiostanice.

Možno sa iba domýšľať pre koľkých pravideľných poslucháčov tejto rádiostanice na Slovensku predstavuje *Lumen* akúsi svetonázorovú, ale aj emocionálnu istotou, akési okno do sveta a súčasne filter ktorý neprepustí dušu znekľudňujúce, zarmucujúce až urážajúce veci z kresťanstvu nežičiaceho zosekularizovaného západného sveta. Už dávnejšie vravím, že ľudstvo dnes nepotrebuje tak kňazov-teológov či kňazov-filozófov, ale kňazov-psychológov (podobne v prípade laikov angažovaných v pastoračnej práci) a mám teraz ten dojem, že v redakcii *Lumen* i medzi ich spolupracovníkmi je veľa — azda najmä medzi mladšími, laikmi i kňazmi skôr ako biskupmi — ktorí toto pochopili.

Mne osobne ale najviac imponovali — ak necháme stranou sentimentálnu stránku veci — prvky toho, čo myslím chýba Cirkvi tu na Západe (hoci práve tu by sa jej to malo najviac týkať): vžívanie sa do spoločenskej a stále viac i politickej situácie, kde Katolícka cirkev, a vlastne aj kresťanstvo všeobecne, prestáva byť dominantným faktorom nielen v politicko-spoločenskom slova zmysle, ale aj ako privilegovaná autorita vo veciach morálnych, ktorú ľudia rešpektujú, aj keď nie všetci poslúchajú. Tie časy sú nenávratne preč.

Napríklad v Nemecku je to niekedy až trápne ako si i niektorí biskupi toto neuvedomujú keď hovoria v televíznych debatách. Keď chcem osloviť niekoho kto nepozná Slovákov, či má o nich skreslené predstavy, nemôžem mu to vysvetľovať po slovensky, ale musím to hovoriť v reči, ktorú rozumie, napríklad po anglicky. Takisto preto nemožno niekoho presvedčať, že má skreslené názory na kresťanstvo a náboženstvo citátmi z biblie či dokonca katechizmu, ale musím s ním hovoriť jazykom, ktorému on rozumie, ktorý sa ale najprv sám musím naučiť. A tak ako aj pre Slováka je dobré ak vie predstaviť slovenskú kultúru vo svetovom jazyku, je aj pre katolíka dobré ak sa naučí vidieť svoju vieru aj zvonka, očami nekatolíka či dokonca neveriaceho, chápať ho a až potom sa snažiť mu vysvetliť čo vidí skreslene. Aj tu som mal dojem, že práve na stanici *Lumen* som počul už niekoľko mladých hlasov — myslím kňazov — ktorí sa učia takto argumentovať a nie iba *preach to the converted* (kázať pre obrátených), alebo iba rebelovať do vlatných radov.

A v tom im myslím naviac treba držať palce, modliť sa, aby sa mladým slovenským kňazom i laikom okolo rádia *Lumen* i inde, darilo vžiť sa do tejto novej, hociako pre nás smutnej, situácie. Lebo iba v otvorenosti k vonkajšiemu svetu vidím šancu pre Cirkev, pre kresťanstvo, na Slovensku, na Západe, na celom svete.[5]

Tvrdé pravdy o židoch a katolíkoch

Pod týmto názvom uverejnil 26. júna mnou často citovaný *John L Allen* svoju zaujímavú úvahu o nedávnom zaškrípaní v židovsko-katolíckych vzťahoch (pozri http://ncronline.org/blogs/all-things-catholic/hard-truths-about-jews-and-catholics). Za posledných 50 rokov tieto vzťahy už prispeli k vyliečeniu rán spôsobených a nazbieraných za temer 2000 rokov vzájomných nevraživostí a nepriateľstva — hlavne, ale nie výhradne, zo strany Cirkvi voči židom — a je dnes vraj otázkou, či sa v tomto zbližovaní dá pokračovať za historicky nových politických a kultúrnych podmienok.

5 Škoda, že zo zahraničia nemožno ľahko i finančne prispieť (napr. online cez credit kartu, VISA, M/C) iba prevodom na účet, čo sa oplatí iba vtedy ak ide o väčší obnost, keďže banky si z toho vždy odkúsnu poriadny kus (napríklad za elektronický prevod z austrálskej na nemeckú banku sa stratí dohromady asi EUR 25).

Vychádzajúc z incidentov ako

(a) vlaňajšia obnovená veľkopiatočná modlitba za obrátenie židov,
(b) nedávne kontroverzie okolo zrušenia exkomunikácie biskupov z Bratstva Sv. Pia X, (medzi ktorými bol aj jeden "popierač holokaustu"),
(c) odozvy pápežovej nedávnej návštevy na Strednom Východe, ktoré boli všetky nadšené s výnimkou Izraela,
(d) kontroverzie okolo svätorečenia Pia XII., a teraz nedávno aj
(e) mini-kontroverzie okolo židovských konvertitov [6],

prichádza Allen k nevyhnutnému záveru, že je najvyšší čas, aby rozumní ľudia na oboch stranách si uvedomili niekoľko "tvrdých právd".

Na adresu židov hovorí, že sa musia zbaviť starej zvyklosti najprv kritizovať Katolícku cirkev a až potom sa pýtať otázky, žiadať vysvetlenie.

Toto je prvá tvrdá pravda (ktorú vraj mnohí z nich už pochopili), lebo koleso dejín sa točí a — dodáva — "zanedlho sa môže stať, že nájdete Cirkev, ktorá vás už nepočúva". Allen priznáva, že toto sú tvrdé slová od katolíka vzhľadom k tomu, že Cirkev bola židmi pociťovaná ako zdroj bolestí po mnohé roky. Napriek tomu je ale holou pravdou, že sa židia musia odučiť od týchto psychologických šablón, lebo vrhať sa na každý incident pociťovaný ako neúcta či urážka znechucuje najlepších priateľov, ktorých má judaizmus medzi katolíkmi, a dáva ostatným katolíkom podnet stavať sa negatívne aj k legitímnym námietkam zo strany židov.

Pápežova nedávna návšteva Izraela je dobrým príkladom. Benedikt navštívil pamätník obetí holokaustu *Jad Vašem* aby vyjadril svoju solidaritu so židovským utrpením. Avšak, keď povedal, že židia boli "zabití" namiesto "zavraždení", bol napadnutý. Tiež sa mu vytýkalo, že nespomenul "kresťanský anti-semitizmus", hoci toto sám už predtým veľa razy odsúdil. Rozpornosť vo vzťahu k pápežovi visela vo vzduchu; jeden komentátor *Jerusalem Post* sa po návšteve pýtal, "Prečo bolo toľko židovských náboženských predstaviteľov tu tak neochotných prijať pápežove gestá dialógu a pokojamilovnosti?"

Kardinál *Walter Kasper*, hlavný predstaviteľ Vatikánu pre vzťahy so židmi, zhrnul všeobecné katolícke rozčarovanie (*exasperation*), keď Allenovi vraj povedal v Izraeli: "Zdá sa, že tu vládne všeobecný postoj 'To je dobré, ale to nie je dosť'". Odtiaľto už nie je ďaleko k reakcii "budú kritizovať čokoľvek spravíme, tak načo sa namáhať?".

Kritika, ktorá neberie žiadne ohľady ignoruje tiež demografickú skutočnosť. Vodcovia katolíckej budúcnosti nebudú Európania ako za éry II. svetovej vojny, ktorí sa cítia osobne zaangažovaní do vzťahu k judaizmu, ale Afričania, Ázijčania a Juhoameričania, ktorí pravdepodobne osobne nestretli veľa židov a ktorí necítia, že ich (lokálna) Cirkev nesie akúkoľvek historickú vinu za holokaust. Povedzte "židia" typickému biskupovi z tretieho sveta a jeho okamžitý mentálny obraz nie je Osviečim, ale izraelský múr okolo Západného brehu a židovské skupiny, ktoré majú vplyv na americkú zahraničnú politiku. Samozrejme katolícki predstavitelia na globálnom Juhu vedia, že kresťanstvo viažu jedinečné biblické a teologické púta k judaizmu, ale nemajú inštinktívnu reakciu "nastav druhé líco" keď sú konfrontovaní tým čo sa im zdá ako presadzovanie vlastných záujmov (*axe-grinding*). Ich inštinkt je skôr vrátiť rovné rovným, alebo celú vec jednoducho ignorovať.

Reakcia na nedávne prehlásenie amerických biskupov o vzťahu kresťanstva k judaizmu [5] je ďalším príkladom nerozmyslenej kritiky. V podstate toto prehlásenie vraví, že Kristus je naplnením Božej zmluvy s Izraelom a že hlásanie Krista je jadrom poslania Cirkvi. Reakciou *Anti-Defamation League* ("Liga proti hanobeniu", židovská lobby v USA) bolo, že katolíci budú teraz obracať (*proselytize*) židov.

Toto teda nie je veľmi vierohodné; každý informovaný vie, že je nanajvýš nepravdepodobné, že by sa katolíci, ktorí sa zúčastňujú židovsko-katolíckych dialógov začali oháňať katechizmom a trvať na tom, aby sa židia dali pokrstiť. Realistickejšie je vidieť, že takéto prehlásenia amerických biskupov najčastejšie majú iba málo spoločné s judaizmom. Ide im viac o zdôraznenie, v rámci Cirkvi, silného zmyslu pre katolícku identitu, čo znamená že hlavným adresátom sú pokrokárski (*avant-garde*) katolíci a nie židia.

Samozrejme, keď americkí biskupi vydajú dokument s názvom "Vzťah kresťanstva k judaizmu" musí to vyvolať záujem u židov, hociako agendou

---

6 Americká konferencia katolíckych biskupov (*United States Conference of Catholic Bishops*) vydala 18. júna prehlásenie "Vzťah kresťanstva k judaizmu" v ktorom sa hovorí, že aj keď sa Katolícka cirkev nebude zameriavať na konverziu židov (*target Jews for conversion*), neodvráti sa od židov, ktorí sa na ňu obrátia s úmyslom o konverziu, ale ich privíta v lone Cirkvi.

Albert Einstein v TIME, 23. septembra 1940:

"Keďže som milovníkom slobody, keď prišla revolúcia v Nemecku čakal som, že univerzity ju budú hájiť, vedomý si toho, že sa vždy vystatovali svojou oddanosťou veci pravdy; ale nie, univerzity boli ihneď umlčané. Potom som čakal, že sa ozvú veľkí redaktori, ktorých ohnivé úvodníky v minulosti ohlasovali ich lásku k slobode; ale títo, podobne ako univerzity, boli umlčaní za pár krátkych týždňov ... Iba Cirkev sa postavila nekompromisne Hitlerovi do cesty za to, že potlačil pravdu. Nikdy som nemal špeciálny záujem o Cirkev, ale teraz k nej cítim veľké sympatie a obdiv, lebo ona sama mala odvahu a výdrž zastať sa intelektuálnej pravdy a morálnej slobody. Som preto nútený sa priznať, že to k čomu som predtým mal averzie teraz chválim bez rezerv."

dokumentu je vnútorný katolícky "ping-pong". Nemožno preto namietať keď židovskí predstavitelia si pýtajú objasnenie ako zrovnať text s inými cirkevnými prehláseniami, alebo aké to môže mať praktické dôsledky. Umením je toto robiť tak aby to nevyzeralo ako fandenie jednej strane vo vnútornom katolíckom dialógu a bez toho aby sa prenáhlene vyvodzovali najhoršie možné dôsledky a potom reagovalo ako by tieto dôsledky boli už skutočnosťou.

Na adresu katolíkov Allen hovorí aby prestali vťahovať židov do svojich interných debát.

Táto tendencia je najlepšie dokumentovaná debatami okolo Pia XII. a jeho údajnom mlčaní počas holokaustu. Konzervatívni katolíci majú tendenciu ho zbavovať takýchto obvinení v rámci širšej obrany autority a múdrosti pápežov; liberálni katolíci vidia jeho jednanie či nejednanie zasa ako symbolické v rámci širších zlyhaní Vatikánu a pápežstva. V oboch prípadoch to, čo môže vyzerať ako diskusia o Cirkvi a židoch je o niečom inom.

Avšak tendencia používať židovskú komunitu ako terén pre zastupiteľské súboje je rozšírenejšia.

Časť problému je v tom, že od II. Vatikánskeho koncilu priekopníci nových vzťahov k judaizmu patrili skôr k liberálnejšiemu krídlu Cirkvi a niekedy — nie so zlým úmyslom a najčastešie neuvedomele — si niektorí akoby prajú aby židia presadzovali (*made the case*) reformy v Cirkvi. Allen vraj pozná jedného prominentného židovského funkcionára, ktorému jeden starší katolícky teológ povedal, že keby židia boli hlasitejšie protestovali proti Benediktovmu prejavu v Osviečimi v roku 2006, tak by nebolo došlo k *faux pas* v jeho regensburgskej prednáške. Akoby židia boli zodpovední za postrkovanie pápeža tým či oným smerom.

Výsledkom môže byť nezdravý cyklus v ktorom domáci katolícki kritici navádzajú židov aby protestovali proti čomukoľvek čo prichádza z Vatikánu alebo od biskupov, v dôsledku čoho tí židia, ktorí majú sklon kritizovať Cirkev sa cítia týmito katolíkmi potvrdení vo svojich akciách.

Na druhej strane konzervatívnejší katolíci niekedy zabúdajú, že žiadna diskusia o katolíckej teológii judaizmu nemôže byť čiste internou vecou; tieto veci nevyhnutne rezonujú v židovskom svete. Je potrebné citlivo formulovať tieto dokumenty či prehlásenia a podávať ich s príslušným kontextom a v správnom tóne, aj keď ich adresátom sú prevážne katolíci, aby si ich židia nevysvetľovali zle. (Možno si myslieť, že aj prehláseniu amerických biskupov z 18. júna by bola prospela ohľaduplnosť v tomto zmysle.)

Ak si katolíci naozaj berú k srdcu židovské záujmy tak v prechodnom období, hroziacom tým, že judaizmus bude v katolicizme odstavený na vedľajšiu koľaj, naším hlavným snažením by malo byť pomôcť židom upevniť ich vzťah k štruktúram a vodcom Cirkvi. A nie chcieť na nich, aby niesli bremeno angažovanosti vo vnútorných katolíckych debatách, alebo aby ostávali zháčení, nechápajúc čo vlastne Cirkev chce povedať.

Uvedomujem si, ukončuje Allen, že sa pár slovami snažím pokryť príliš veľa. Niečo z tohoto sa môže zdať prehnaným či neúplným. Optimista môže argumentovať, že všetko to napätie posledných mesiacov iba svedčí o v podstate zdravom vzťahu — ako v rodine, kde súrodenci, ktorí sa navzájom ľúbia, sa niekedy pustia do seba.

V sádzke je však príliš veľa — najmä pre židov a katolíkov, ktorí si cenia pokrok spolu dosiahnutý — a tak musíme riskovať aj preháňanie. Tieto dve tvrdé pravdy — ak sú naozaj tým — treba preto prediskutovať, lebo ináč súčasná rutina "krok vpred dva kroky vzad" sa bude opakovať dovtedy, dokiaľ sa všetci z toho tanca neunavia.

Kolínske listy vám budú zasielané vo forme PDF na vašu e-mail adresu, ak sa prihlásite na **gvirsik@t-online.de**. [Tlačené verzie sú k dispozícii iba výnimočne (starším?) záujemcom, ktorí nemajú prístup k internetu.] Môžete si ich tiež stiahnuť z **http://www.gvirsik.de/** kde sú aj iné moje články a úvahy v angličtine a slovenčine.

George Virsik